

NESPOŠTOVANJE MEDNARODNO SPREJETIH PRAVIL

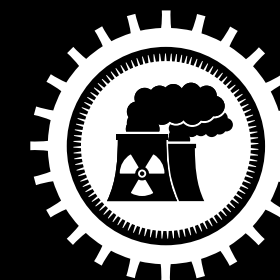
“EBRD je zavezana k izboljšanju transparentnosti in odgovornosti ter spodbujanju dobrega upravljanja v vseh svojih dejavnostih, da bi tako podpirala gospodarsko in okoljsko trajnostni prehod v državah poslovanja, in to predvsem v zasebnem sektorju. Kot del svoje zavezanosti k odprtosti želi EBRD zagotoviti točne in pravočasne informacije o svojih dejavnostih. [...] Njen pristop vodijo mednarodni standardi o transparentnosti.”

EBRD O TRANSPARENTNOSTI IN ODGOVORNOSTI¹⁷

“Ukrajina je trdno konsistentna pri neupoštevanju svojih mednarodnih okoljskih obveznosti. Ugotovljeno je, da sta dva primera izdaje dovoljenja za podaljšanje življenjske dobe – za jedrska reaktorja Rivne 1 in Rivne 2 – kršila zahteve konvencije Espoo. Zdaj je skrajni čas, da EBRD in Euratom zagotovita, da se to ne bo več ponovilo. Ukrajinci bi zagotovo lahko imeli koristi od pravičnega in celovitega procesa presoje vplivov na okolje, predvsem zato, ker bi tako lahko poiskali drugačne, varnejše rešitve.”

IRYNA HOLOVKO, AKTIVISTKA BANKWATCHA V UKRAJINI¹⁸

Razvojno financiranje se pogosto nameni projektom, ki ne spoštujejo pravil, ali pa se ta ne spoštujejo v postopku dodelitve sredstev. Razvojne in finančne institucije imajo ponavadi podrobno razdelane politike in pravila o transparentnosti financiranja in o javnem dostopu do informacij ter sodelovanja v postopkih, o spoštovanju mednarodnih dogovorov in lokalne zakonodaje. Kljub temu pa v praksi pogosto prihaja do odstopanj. Velikokrat se ta odstopanja nanašajo na pogoj spoštovanja evropskih standardov in zakonodaje v projektih, ki so financirani z evropskim javnim denarjem. Publikacija je polna primerov, kjer prihaja do takšnih odstopanj, s spodnjim primerom pa poskušamo pokazati, da si razvojne finančne institucije lahko privoščijo celo podpiranje projektov, ki kršijo mednarodno sprejete dogovore.

PRIMER, KI ILUSTRIRA PROBLEM

PODALIŠEVANJE ŽIVLJENJSKE DOBE UKRAJINSKIM JEDRSKIM REAKTORJEM

Ukrajinska vlada podaljšuje življenjsko dobo 15 jedrskim reaktorjem, a zaenkrat brez primerne okoljske presoje v skladu s Konvencijo o čezmejni presoji vplivov na okolje (Konvencija Espoo). Ukrajina ima 15 delujočih jedrskih reaktorjev¹⁹. Enemu od njih je obratovalno dovoljenje poteklo maja 2015 (Južnoukrajinski 2; kapaciteta 1000 MW), enemu decembra 2015 (Zaporizhie 1; kapaciteta 1000 MW), sedmim reaktorjem pa bo načrtovana življenjska doba potekla v obdobju do 2019.

Kljub resnim pomislekom o njihovi varnosti²⁰ Ukrajina s programom nadgradnje varnosti jedrskih elektrarn načrtuje podaljšanje življenjske dobe vsem svojim reaktorjem. Za dva od njih (Rivne 1 in 2) je obratovalno dovoljenje že podaljšala za 20 let. Odločitev, ki ima lahko resne, tudi čezmejne posledice na okolje in zdravje ljudi, je bila sprejeta brez ustrezne presoje vplivov na okolje. V primeru Rivne je implementacijski odbor Konvencije o presoji čezmejnih vplivov na okolje (konvencija Espoo) ugotovil, da je Ukrajina kršila njena določila²¹.

Kljub temu pristojni organi v Ukrajini pristopa pri podaljševanju obratovalnih dovoljenj ne spreminjajo. Potencialno prizadete države²² v skladu s konvencijo Espoo (sosednje in druge) niso prejele notifikacije v zvezi s podaljšanjem obratovalne dobe za Južnoukrajinski reaktor 2 in za reaktor Zaporizhia 1, ki sta prva v vrsti za podaljšanje – odločitev o podaljšanju obratovalne dobe za Južnoukrajinski reaktor 2 je bila sprejeta v začetku decembra 2015. Projekt podaljševanja življenjske dobe ukrajinskih jedrskih

reaktorjev ne bi bil mogoč brez finančne podpore Euratoma in Evropske banke za obnovo in razvoj (EBRD)²³, ki za projekt prispevata vsak po 300 milijonov EUR posojila. Pomemben predpogoj za posojilo je popolna skladnost projektov z okoljskimi pogodbami, ki zavezujejo Ukraino, še posebej s konvencijo Espoo. EBRD in Evropska komisija bi morali spoštovati pravice evropskih državljanov v projektih, ki so podprti z evropskim javnim denarjem. V Sloveniji je bil marca 2015 na Ministrstvo za okolje in prostor RS podan poziv, da izkoristimo možnosti Konvencije o čezmejni presoji vplivov na okolje in omogočimo informiranost ter sodelovanje v čezmejnih posvetovanjih o ukrajinskih reaktorjih tudi prebivalcem in prebivalkam Slovenije. Odziva ni bilo. Morda zato, ker Slovenija podobno deluje na lastnem dvorišču: že dolgo časa namreč brez obveščanja javnosti načrtuje podaljšanje življenjske dobe reaktorja v Krškem za 50 % oz. za 20 let. Javne razprave o podaljšanju življenjske dobe ni bilo, presoje vplivov na okolje prav tako ne, odločitve pa se vseeno sprejemajo²⁴.

PRIPOROČILA

Slovenija mora v izpostavljeni situaciji narediti naslednje:

- poskrbeti za to, da javni denar ne bi bil namenjen projektom, ki ne upoštevajo pravil mednarodnega prava;
- zahtevati zadržanje izplačil za projekt, dokler se ne izvedejo postopki v skladu s pravili, njihovi rezultati pa so upoštevani;
- aktivno opominjati finančne institucije, da so zavezane k upoštevanju načel, standardov in postopkov mednarodnega in evropskega prava, kot so Aarhuška konvencija, Direktiva o presoji vplivov na okolje ter konvencija Espoo;
- od Ukrajine zahtevati, da izvede čezmejno presojo vplivov na okolje, v katero bo vključena tudi Slovenija.

¹⁷ <http://www.ebrd.com/ebird-transparency-and-accountability.html>

¹⁸ <http://bankwatch.org/news-media/for-journalists/press-releases/meps-challenge-eu-financial-support-ukraines-soviet-era-nu>

¹⁹ <http://bankwatch.org/our-work/projects/nuclear-power-plant-safety-upgrades-ukraine>

²⁰ Staranje reaktorjev predstavlja povečano nevarnost nesreč z radioaktivnimi izpusti. Navkljub posodobitvam se verjetnost nesreč s starostjo reaktorjev povečuje: <https://miningawareness.wordpress.com/2015/02/28/thousandsof-cracks-in-belgian-nuclear-reactors-probable-global-nuclear-scourge/>, http://www.greenpeace.org/switzerland/global/switzerland/de/stromzukunft_schweiz/atom/ageing2014/Lifetimeextension-of-ageing-nuclear-power-plants-Entering-a-new-era-of-risk.pdf

²¹ http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2014/EIA/IC/ce.mp.eia.ic.2014.2.as_resubmitted.pdf, http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/decisions/Decision_VI.2.pdf

²² 1. člen konvencije Espoo: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/Espoo_Convention_authentic_ENG.pdf

²³ <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/nuclear-power-plant-safety-upgrade-program.html>

²⁴ http://www.nek.si/sl/novinarsko_sredisce/novice/158/, <http://www.eposavje.com/gospodarstvo/nek/19599-podaljsanje-dobe-do-leta-2043.html>